

Wereldmuseum Berg en Dal

Abstract

Het Wereldmuseum Berg en Dal, voorheen bekend als het Afrika Museum, was een museum in Berg en Dal nabij Nijmegen dat in 1954 werd opgericht als onderdeel van de katholieke Congregatie van de Heilige Geest. Vanaf 2014 was het onderdeel van het Nationaal Museum van Wereldculturen, tot het in 2023 de deuren sloot.

Geschiedenis van het museum

Het Wereldmuseum Berg en Dal, hierna Afrika Museum, werd in 1954 opgericht door de [Congregatie van de Heilige Geest](#) (ook wel afgekort als CSSp) in de villa Ooster Meerwijk vlakbij Nijmegen. Al snel ontstond er een gebrek aan ruimte om de door missionarissen meegenomen voorwerpen uit Afrikaanse landen tentoon te stellen. In 1957 werd het museum ondergebracht in een nieuw gebouw in Berg en Dal, dat tot de sluiting in 2023 dienst heeft gedaan. Hoewel de collectie in eerste instantie dus bestond uit objecten die door missionarissen werden geschenken, breidde die in de tweede helft van de twintigste eeuw uit naar schenkingen van in Afrika wonende particulieren, Afrikaanse ambassades en uiteindelijk ook via aankopen.

Al in 1956 werd het museum uitgebaat door de Stichting Afrika Museum en kreeg het, naast de collectie, een jaarlijkse bijdrage van de Congregatie van de Heilige Geest. Vanwege deze zelfstandige positie kwam de aandacht gedurende de jaren '60 en '70 meer op de wetenschappelijke benadering van Afrikaanse culturele objecten te liggen en ontstond er een samenwerking met de Rooms-katholieke Radboud Universiteit in Nijmegen. In 1974 besloot de congregatie haar bijdrage aan het museum stop te zetten, waarna het Afrika Museum geheel afhankelijk werd van subsidies van de overheid. De museumgrond werd nadien door de congregatie ter beschikking gesteld en het pand voor een klein bedrag verhuurd aan de Stichting Afrika Museum. De collectie werd in bruikleen afgestaan.

Het Afrika Museum was bekend om de verschillende nagemaakte Afrikaanse woonerven die op het terrein te bezoeken waren. Dit buitenmuseum en tevens dierenpark, werd in 1958 gesticht en in 1987 uitgebreid. In 2014 werd het Afrika Museum in het kader van het toenmalige centralisatiebeleid samengevoegd met [Museum Volkenkunde](#) in Leiden, [het Tropenmuseum](#) in Amsterdam en later ook [het Wereldmuseum](#) in Rotterdam in het Nationaal Museum van Wereldculturen. Deze musea gaan sinds 2023 verder onder de naam Wereldmuseum.

In 2021 ontstond er een geschil tussen de stichting Nationaal Museum van Wereldculturen en de Congregatie van de Heilige Geest over de koers van het museum. De standpunten van de stichting, die het museumgebouw huurt en een deel van de collectie in bruikleen heeft van de congregatie, lagen zover uiteen, dat is besloten het museum eind 2023 te sluiten. Eind 2024 heeft de rechter uitgesproken dat de collectie van het voormalige Afrika Museum eigendom is van de paters van de Congregatie van de Heilige Geest. Wat deze uitspraak precies betekent voor de toekomstige toegankelijkheid van de collectie is nog onduidelijk.

[image] Enkele van de Afrikaanse woningen op het terrein van het voormalige Wereldmuseum Berg en Dal, 2007 ([Rokus Cornelis](#))

Herkomstonderzoek

De collectie van het Afrika Museum bestaat uit een groot aantal Afrikaanse kunst- en gebruiksvoorwerpen waarvan een deel is meegenomen door missionarissen maar delen ook werden aangekocht. De collectie van het Afrika Museum is binnen het Wereldmuseum te herkennen aan het kenmerk 'AM'.

De archieven van de Congregatie van de Heilige Geest zijn beschikbaar via het [Erfgoedcentrum Nederlands Kloosterleven](#) in Sint-Agatha. Onder 'Overige deelarchieven' bevindt zich het archief van de Stichting Afrika Museum. Ook in de overige archieven van de congregatie zijn stukken te vinden met betrekking tot het Afrika Museum. Voor het inzien van archiefstukken is vooraf toestemming nodig van het provinciaal bestuur. Deze toestemming kan via het Erfgoedcentrum Nederlands Kloosterleven worden aangevraagd door een e-mail te sturen naar studiezaal@erfgoedkloosterleven.nl.

Voor specifieke informatie over objecten kan ook contact op worden genomen met het Wereldmuseum via collectieinfo@wereldmuseum.nl. In de museumdatabase bevinden zich de originele inventariskaartjes en handgeschreven objectregisters.

Related Aids

- [Bronnen](#)
- [Zendelingen en missionarissen in gekoloniseerde gebieden](#)
- [Nederlands Volkenkundig Missiemuseum](#)
- [Nederlandsch Zendeling Genootschap](#)
- [Nijmeegs Volkenkundig Museum](#)
- [Wereldmuseum Leiden](#)
- [Wereldmuseum Rotterdam](#)
- [Wereldmuseum Amsterdam](#)
- [Missiemuseum Steyl](#)
- [Natuurhistorisch en Volkenkundig Museum Oudenbosch](#)

Primary sources

Archief:

AR-P009 Archiefinventaris Congregatie van de H. Geest - 3.1 Stichting Afrika Museum Archief van de Stichting Afrika Museum binnen het archief van de Congregatie van de Heilige Geest. Bevat een ruime hoeveelheid aan documentatie met betrekking tot het Afrika Museum, van catalogi tot (ver)huurcontracten.

<https://proxy.archieven.nl/1212/06C31EFBB73F49409D979D5EF05DF9D4>

Secondary sources

Boek:

Grootaers, Jan-Lodewijk, et al. Vormen van verwondering: de geschiedenis en de collecties van het Afrika Museum, Berg en Dal. Berg en Dal: Afrika Museum, 2002. Dit boek, bestaande uit twee volumes, uit 2002 beschrijft de wordingsgeschiedenis van het Afrika Museum en geeft een overzicht van de collecties die het museum toentertijd beheerde.

<https://search.worldcat.org/title/66932031>

Relevant Data

TO BE FILLED

*first edited by Wiebe Reints as original_author on 2024-10-01
last edited by Wiebe Reints as original_author on 2025-12-23*